

Scrisoare din Zair

„MWONDO THEATRE“

Am fost de-a dreptul emoționată să constat, într-o bună zi, că în mijlocul pieții centrale din Lubumbashi a apărut un afiș, de fapt o fișie enormă de pinză, întinsă între doi stâlpi, care anunța că MWONDO THEATRE, reîntors din turneu, își reia spectacolele. N-am avut răbdare pînă în ziua anunțată (ieșisem din elementul meu „teatral“ de vreo lună, ceea ce, oricum era cam mult), așa că m-am pornit imediat să caut locul unde urmau să aibă loc spectacolele. În oraș există o clădire splendidă, „Batiment du 30 Juin“, un teatru modern, cu 600 de locuri și utilat conform celor mai noi cerințe tehnice (construit după 1960 — data eliberării Zairului).

Dar MWONDO THEATRE își anunța spectacolele în alt loc, și nu mică mi-a fost surpriza să constat că e un club feroviar (ceea ce mi-a amintit de începuturile teatrului Giulești); am aflat, cu acest prilej, că sala mare era ocupată cu alte manifestări, și cum trupa nu avea sediu fix — juca unde era ebemată — fie și într-un sat din brusă, de pildă într-un cerc de pămînt bătătorit (roșu la culoare, ca peste tot în regiunea Saba, din cauza cuprului), nimic nedespărțindu-i pe actori de rîndurile de spectatori, care șed direct pe jos. După ce le-am explicat cine sînt și ce bram port (scenografia la Teatrul Giulești, n.red.), trupa m-a inclus în rîndul prietenilor săi, și eu i-am

Fiecare membru al trupei exersează zilnic pentru perfecționarea mijloacelor de expresie, fiecare este actor, mim, dansator, cîntăreț...

îndrăgit îndată, din toată inima. Eram, în fine, din nou printre „ai mei”, la 10.000 km. de țară, iar acești „ai mei” erau un grup de douăzeci de negri și negrese, punctați de 2—3 interpreți italo-franco-americani: Mwelwa Kasanda, Dior Ntumba, Kitimuna Kaiumba, Jill și Denis Franco — toți tineri și plini de pasiune pentru munca lor, plini de dorința de a-mi explica cum și ce fac, care este țelul lor și, totodată, interesați să știe cum e teatrul la noi (și cum s-ar putea ajunge aici).

Cînd seriu aceste rinduri, amintirea vivacității, a entuziasmului lor continuu, mă cuprinde foarte tare, și trebuie să fac un efort ca să-mi ordonez ideile și să vă relatez cele aflate de la ei.

După revoluția din 1960 din Zair, strădania poporului zairez de a se organiza și a se afirma ca un popor liber a cuprins toate domeniile de activitate ale țării, economic, social, politic și cultural.

Teatrul trebuia să iasă și el din forma veche, pe care o impusese vechea administrație colonială, să se elibereze de barierele academismului clasic. În acest scop, privirile s-au întors spre vechile izvoare tradiționale, pentru aflarea substanței și a mijloacelor de expresie.

În această tendință își încadrează activitatea și MWONDO THEATRE.

Cuvîntul „MWONDO” înseamnă numele unui străvechi tam-tam, cu ajutorul căruia se transmit și se comunică veștile dintr-o așezare omenească într-alta. Alegîndu-și această denumire, trupa a vrut să pună accentul pe înclinarea sa de a „comunica” și de a răspîndi cultura sa națională. Acest program se realizează, în mod exemplar, prin succese recunoscute pe plan național și chiar mondial.

Printre altele, trupa a reprezentat cu succes Zairul, în 1973, la Festivalul de artă africană de la Bruxelles, și la „Festival de la Francité” de la Liège. Revista „African Arts” din Los Angeles îi decerne „Le premier prix du Théâtre Africain” și, tot în 1973, susține o stagiune teatrală organizată de Ministerul de Externe, la Paris.

Actuala serie de spectacole marca înapoierea trupei dintr-un turneu organizat în țările vecine Ruanda și Zambia.

Începuturile trupei au fost modeste: în 1969, într-o școală pedagogică din regiunea Kasenga, un grup de elevi se adună în jurul profesorului lor, Denis Franco: acesta este nucleul din care se formează mai târziu, la Lubumbashi, MWONDO THEATRE, ai cărui actori, cum declară toți cu mîndrie, consideră arta „un mod de expresie a propriei lor individualități, a grupului din care face parte, a etnos-ului și țării lor”. Monta-

rea fiecărui spectacol este rodul unei munci amănunțite și, ceea ce este caracteristic trupei, absolut colectivă.

Actorii pleacă în brasă, unde încep o adevărată campanie de răscolire a vechilor zăcăminte tradiționale, în scopul de a culege de la izvoare mitologia africană, povestirile, legendele din bătrâni, material care la înapoiere face obiectul unei discuții aprofundate, în vederea selecției a ceea ce este mai reprezentativ.

Textul urmează să fie decupat, să i se definească progresia dramatică, se extrag temele principale; de cele mai multe ori se procedează la colaje succesive: unui moment mimat i se suprapone o mișcare dansantă, un cor vorbit sau un ritm redat de instrumentele de percuție — în timp ce textul vorbit este acompaniat de mișcare ritmică, de corul în surdină. „Întregul“, rezultatul, devine mai degrabă o fuziune de genuri decît o juxtapunere de mijloace.

Așa cum spuneam, toată trupa lucrează într-un spirit de echipă desăvîrșit, plin de abnegație și exigentă. Fiecare membru al trupei exersează zilnic pentru perfecționarea mijloacelor de expresie, fiecare este actor, mim, dansator, cîntăreț — iar performanțele la care ajunge, de pildă, tînărul Mwelwa Kasanda sînt impresionante, prin excelența mijloacelor expresive.

Spectacolul pe care l-am văzut se intitulă *Epo Mpelele*.

...Ascultați povestea, povestea copacului care a vrut, într-o bună zi, să părăsească pădurea și să se retragă singur în cîmpie...

...Ascultați povestea unei lumi, care nu era o lume, în care se găsea un sat, care nu era un sat, în care fiecare trăia pentru sine și numai pentru sine...

...Ascultați povestea cărării care a fost înșelată de Kasov Ananze, păianjenul care a devenit ginerele regelui...“.

Așa anunță Mwelwa Kasanda, pe rînd, începutul fiecărui moment, interpretînd nuanțat poezia, hazul, patetismul și învățătura lui.

În *Epo Mpelele*, cuvîntul, vocabularul, melodia, ritmul, folclorul, gestul, expresia corporală — toate împreună — creează o lume stranie, fabuloasă, frenetică, poetică și, în același timp, reală, plină de imaginație vie și simbolică — modernă în autenticitatea ei.

Nu știu dacă am reușit să-i prezint, cum merită, pe tinerii de la MWONDO THEATRE, în schimb, scriind aceste rînduri, mi s-a făcut din nou dor de ei.

Sanda Mușatescu

Ritmul este realizat cu ajutorul instrumentelor de percuție

